

Kısa Orta Çağ Tarihi

İsmail GÜVEN
Yıldız DEVECİ BOZKUŞ
Tolgahan AYANTAŞ

Prof. Dr. İsmail GÜVEN - Prof. Dr. Yıldız DEVECİ BOZKUŞ - Arş. Gör. Tolgahan AYANTAŞ

KISA ORTA ÇAĞ TARİHİ

ISBN 978-625-6357-23-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Ocak 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türlüdür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. İsmail GÜVEN

1989 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde lisans, 1992 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim (Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri) Anabilim dalında Yüksek Lisans ve 1998 yılında aynı bölümde Doktora öğrenimini tamamlamıştır. Ayrıca, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı/Yakınçağ Bilimdalında ikinci doktorasını tamamlamıştır. 1990 yılında Eğitim Programları Öğretim Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak akademik yaşamına başlamış, 1998 yılında Doktor unvanını almıştır. 2006 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim bölümünde Doçent, 2011 yılında ise aynı bölümde Profesör unvanını almıştır. Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri, Öğretmen Yetiştirme, Eğitimde Yaratıcı Drama, Uygarlık ve Kültür Tarihi ve Sosyal Bilgiler /Tarih Öğretimi konularında akademik çalışmalar yapmaktadır. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergi Editörlüğü'nün yanı sıra İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi programı anabilim dalı başkanlığı, gibi idari görevlerde bulunmuş olan Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi programı öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir

ORCID No: 0000-0002-6873-9544

Prof. Dr. Yıldız DEVECİ BOZKUŞ

Prof. Dr. Yıldız Deveci Bozkuş lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Ankara Üniversitesi'nde tamamladı. 2012 yılında YÖK Bursu ile Amerika'da University of California, Los Angeles (UCLA)'da Ermeni sorunu, diaspora ve parlamento kararları üzerine çalışmalar yaptı. 2019 yılında ise TÜBİTAK bursuyla İngiltere'de Osmanlı- Ermeni modernleşme tarihi ve gayrimüslimler üzerine araştırmalar gerçekleştirdi. 2022 yılında Almanya'da Institut für Geschichtsdidaktik und Public History'i Universität Tübingen'de misafir öğretim üyesi olarak bulunan Deveci Bozkuş başta Avrupa olmak üzere İtalya, İspanya, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Çek Cumhuriyeti ve daha pek çok ülkede çeşitli akademik görevlerde bulundu.

Tarih, Uluslararası İlişkiler ve Dil-Edebiyat disiplinlerini bir arada çalışan Deveci Bozkuş uzun yıllar Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren Ermeni Araştırmaları Enstitüsü'nde Güney Kafkasya Uzmanı olarak görev yaptı. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM)'da *Review of Armenian Studies* ve *Ermeni Araştırmaları* dergilerinin editörlük görevlerinde bulundu. Deveci Bozkuş ayrıca Polis Akademisi ve Türk Tarih Kurumu'nda Ermeni sorunu ve Ermeni dili konularında araştırmacılara ve akademisyenlere yönelik çeşitli eğitimler ve seminerler verdi. Halen Ankara Üniversitesi'nde görev yapan Deveci Bozkuş, İslam Öncesi Türk Tarihi, Osmanlı Tarihi, Cumhuriyet Tarihi, Ermeni Sorunu, Kafkasya, Jeopolitik konularıyla ilgili çeşitli dersler veriyor. Deveci Bozkuş modernleşme, terör, Türkiye-Ermenistan ilişkileri, diaspora, Dağlık Karabağ sorunu, parlamento kararları vb. alanlarda ulusal ve uluslararası akademik platformlarda Türkiye'yi temsil eden akademisyenler arasında yer almakta olup bu konularla ilgili çok sayıda ulusal ve uluslararası projeler üretmiştir. Ulusal ve uluslararası alanda çok sayıda kitap, makale, proje ve araştırma çalışmaları bulunan Deveci Bozkuş ayrıca dış politika ve Kafkasya, Ermeni sorunu, Dağlık Karabağ Sorunu vb. konularda televizyon programlarına konuk olarak da katılmaktadır. İngilizce, Almanca, Farsça, Ermenice ve Osmanlıca (Matbu-Rika) dillerini de bilen Deveci Bozkuş'un Kafkasya, Ermeni sorunu, Türkiye-Ermenistan ilişkilerine dair analizleri çeşitli basın kuruluşları ve stratejik araştırma merkezlerinde yayınlıyor.

ORCID No: 0000-0002-4634-463X

Arş. Gör. Tolgahan AYANTAŞ

1992 Ankara doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programından 2014'te mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından kamu okullarında ve bir özel okulda öğretmenlik yapmıştır. Buna ek olarak eğitsel içerik tasarımı, soru alan uzmanlığı ve ders kitabı yazarı olarak çalışmıştır. 2018'de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Yüksek lisans eğitimini 2019 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında tamamlamıştır. Aynı alanda Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde doktora eğitimine devam etmektedir ve tez aşamasındadır. İlgi duyduğu çalışma alanları; Sosyal Bilgiler eğitimi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi, öğretmenlik mesleki gelişim modelleri, Sosyal Bilgilerde Tarih konularının öğretimi, ders kitapları, Tarih ve Tarih Eğitimi şeklindedir. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi, Küreselleşme ve Toplum ve Öğretmenlik Uygulaması derslerini yürütmektedir.

ORCID No: 0000-0003-4348-0975

ÖN SÖZ

Orta Çağ tarihini yazmak her açıdan zorluklarla doludur. Bir yandan kaynak dillere hâkim olma zorluğu diğer yandan tarihsel olarak uzun bir süreyi kapsaması en başta gelen zorluklardır. Ayrıca, Orta Çağ tarihi doğrusal olarak ilerlemediği için onu yazmak da doğrusallık içermez. Orta Çağı doğu ve batı Orta Çağı olarak ayırdığımızda tarihsel yazım daha da karmaşık bir hal almaktadır. Antik Roma uygarlığının yıkıntıları üzerinde ortaya çıkan Orta Çağ tarihini yazmanın bir diğer zorluğu başlangıç ve bitiş tarihlerinin görece olarak farklılaşmasıdır. Orta Çağ, III. yy'dan itibaren ortaya çıkmıştır. Avrupa'nın orta çağ döneminin (Orta Çağ da denir) genellikle MS VI. yüzyılın sonlarında başladığı kabul edilir. Yaklaşık 1000 yıl sürmüştür. Orta Çağ Avrupa toplumlarını ve tarihini birbirinden bağımsız bir dizi faktör etkilemiştir. En önemlileri feodalizm, tımar sistemi ve Hıristiyanlığın yayılmasıydı. Bu faktörler, birçokları için sosyal düzeni ve istikrarın sağlanmasına yol açmıştır. Ancak, unutulmamalıdır ki Orta Çağ aslında hem ekonomik hem de siyasi anlamda kendine özgü değerleri olan dönemdir. Devletten (vergi baskıları ve askerî veya belediye yükümlülüklerinden) kaçmak isteği toplumsal davranışları belirlemiştir. Nüfus hareketleri ve kentlerdeki nüfus patlaması ekonomiyi kırsal kesime kaydırmıştır. Kırsal kesime kayış ve merkezi otoritelerin zayıflaması derebeylik düzenini güçlendirmiştir. 391'den itibaren resmî din haline gelen Hıristiyanlığın gelişmesi, din adamları sınıfıyla birlikte Orta Çağa damgasını vurmuştur. Orta Çağ Avrupası bir zamanlar antik Roma'nın Batı İmparatorluğu'nun büyük bir kısmını oluşturuyordu. Eski imparatorluğun sona ermesine yardımcı olan barbar baskınları, MS 1000'e kadar devam etmiştir. Roma'nın ordusu gittiğinde, insanlar bu belirsiz dönemde kendilerini korumanın ve sürdürmenin başka yollarını bulmak zorunda kaldılar. Feodalizm ve derebeylik varlığını bu dönemdeki gelişmelere borçludur. Aynı şekilde günümüze kadar ulaşan ve varlığını sürdüren Hıristiyanlık da bu döneme çok şey borçludur. Hıristiyanlık, MS IV. yüzyılda antik Roma'nın resmi dini oldu. O zamanlar (ve kesinlikle daha sonra) Avrupadaki çoğu insan Hıristiyandı. Hıristiyan inanç ve değerlerinin günlük yaşam, mimari, sanat ve adalet sistemi üzerinde birçok olumlu etkisi olmuştur. Avrupadaki sosyal değişime bir dizi önemli olay ve eğilim yardımcı oldu. Bunlar, şehirlerin ve ticaretin hızlı büyümesini, Haçlı Seferleri olarak bilinen Hıristiyan-Müslüman savaşlarını ve yıkıcı Kara Ölüm'ü içeriyordu. Kâşiflerin keşifleri, yeni düşünme biçimleri ve yeni icatlarla birlikte de büyük katkı sağladı. 1500'lü yıllara kadar Avrupalılar kendilerini ve dünyadaki yerlerini farklı gördüler. Orta Çağ tarihini ana hatları ile ele alan bu çalışmaya "Kısa Orta Çağ Tarihi" başlığı verilmiştir. Üç ana bölümden oluşan bu eserin birinci bölümünde Orta Çağ tarihinin kavramsal çerçevesi verilmiş ve Avrupa Orta Çağına damga vurmuş olan gelişmeler ele alınmıştır. İkinci

bölümünde ise “Orta Çağda Veba ve Salgın Hastalıklar” ele alınmıştır. Dünya tarihini değiştiren bu gelişmeler neden ve sonuçlarıyla işlenmiştir. Üçüncü bölüm ise “Doğu Orta Çağ” tarihini Uzakdoğu ve İslam Orta Çağı ekseninde analiz etmektedir. Bu açıdan, Orta Çağ tarihi konusunda bilgi sahibi olmak isteyen her düzeyde okuyucuya yararlı olacağı düşünülmektedir. Tarihsel açıdan oldukça dolu ve zengin olan Orta Çağ Tarihi’ne kısa bir bakış sunan bu eser her türlü bilimsel katkıya ve eleştiriye açıktır.

Eserin hazırlanması oldukça fazla zaman almıştır. Lisans düzeyinde yazarların verdikleri dersler için hazırladıkları ders notlarının kitap haline getirilmesinde katkısı olan ve bize her zaman destek olan başta PEGEMA yayınevi çalışanları olmak üzere, Sayın Servet Sarıkaya’ya teşekkürü borç biliriz.

Prof. Dr. İsmail GÜVEN

ORCID No: 0000-0002-6873-9544

Prof. Dr. Yıldız DEVECİ BOZKUŞ

ORCID No: 0000-0002-4634-463X

Arş. Gör. Tolgahan AYANTAŞ

ORCID No: 0000-0003-4348-0975

Ankara, Ocak 2023

İÇİNDEKİLER

Yazarlar Hakkında.....	iii
Ön Söz.....	vi

1. BÖLÜM

ORTA ÇAĞI HAZIRLAYAN KOŞULLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Orta Çağ Başlatan Olaylar.....	2
Orta Çağda Kilisenin Rolü: Roma Piskoposluğundan, Hristiyan Kilisesi Liderliğine..	6

2. BÖLÜM

ORTA ÇAĞDA GENEL SİYASİ GÖRÜNÜM, FEODALİTE VE SAVAŞLAR

Orta Çağda Siyasi Yaşam.....	15
Feodalizm.....	19
Orta Çağın İki Önemli Gücü: İngiltere ve Fransa.....	29
Vikingler.....	38
Doğu Roma İmparatorluğu'ndan Bizans İmparatorluğu'na.....	43
Orta Çağda Damga Vuran Savaşlar: Haçlı Seferleri.....	45
Yüksek Orta Çağ: MS. 1000 ve 1300.....	55
Orta Çağda Köylüler, Ticaret ve Şehirler.....	59
Yüksek Orta Çağda Siyasi Gelişmeler.....	68
Orta Çağda Devletlerin Oluşması.....	70
Orta Çağda Kadınlar.....	71
Yolsuzluklar.....	74
Orta Çağda Eğitim: Paradokslar Dönemi.....	75
Orta Çağda Entelektüel Yaşam.....	85
Skolastisizm.....	86
Orta Çağın Krizleri.....	88
Geç Orta Çağ.....	91
Yüzyıl Savaşları.....	96
Babil Esareti ve Büyük Batı Hristiyanlığının Bölünmesi: Aynı Anda Üç Papa.....	101
Kasabalar ve Ticaretin Gelişmesi: Feodalizmin Gerilemesi.....	107
Orta Çağ Edebiyatı.....	111
Orta Çağın Temel Kavramları.....	113
Feodal Sistem Hakkında İlginç Gerçekler.....	114
Orta Çağda Önemli Olaylar.....	114
Sonuç.....	115

3. BÖLÜM

ORTA ÇAĞDA VEBA VE SALGIN HASTALIKLAR

Giriş.....	119
Antik Dönemde Veba ve Salgın Hastalıklar	122
Orta Çağ'da Meydana Gelen Veba, Salgın ve Diğer Hastalıklar	126
Tarihsel Süreçte Orta Çağ'da Veba.....	130
Orta Çağ'da Veba ve Salgın Hastalıkların Ortaya Çıkış Nedenleri	140
Orta Çağ'da Veba ve Salgın Hastalıkların Etkileri	142
Seyyah ve Gezginlerin Kaleminden Veba ve Salgının Görüldüğü Coğrafyalar.....	147
Orta Çağ'da Vebadan Korunma Yolları	153
Sonuç.....	154

4. BÖLÜM

ORTA ÇAĞ'DA DOĞU DÜNYASI

Bizans İmparatorluğu (330-1453)	158
Çin İmparatorluğu (MÖ 211-MS 1912)	159
Moğol İmparatorluğu (1206-1294)	160
Hindistan'ın Genel Durumu	162
Türklerin Yükseliş Çağı	162
II. Kök Türk Devleti (MS 682 – MS 745)	164
Uygur Devleti (MS 745 – MS 840).....	166
Yeni Bir Din Doğuyor: İslamiyet	167
Hz. Peygamber Dönemi Gelişmeleri	173
Dört Halife (Hulefa-i Raşidin ya da Raşid Halifeler) Dönemi.....	176
Emeviler (661-750).....	181
Abbasiler (750-1258).....	183
İslam Medeniyeti	186
Orta Çağ'da Doğu Dünyasında Ekonomi.....	193
Orta Çağ'da Doğu Dünyasının Orduları	197

5. BÖLÜM

TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ TARİHİ

Türklerin İslamlaşması	199
Mısır'da Kurulan Türk-İslam Devletleri	207
Diğer Türk-İslam Devletleri.....	213
Karahanlılar (El Hakaniyye/840-1212)	218
Gazneliler (Yeminiler/Sebükteginiler/963-1186).....	220
Büyük Selçuklu Devleti.....	228

Diğer Türk Toplulukları.....	236
Anadolu Selçukluları.....	240
Sonuç.....	243
Sözlük, Terim ve Kişiler	245
Kaynakça	249

1. BÖLÜM

ORTA ÇAĞI HAZIRLAYAN KOŞULLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Orta Çağ aslında hem ekonomik hem de siyasi anlamda kendine özgü değerleri olan bir dönemdir. Orta Çağ Avrupa toplumu, Roma İmparatorluğu'nun yıkıntılarından doğmuştur. V. yüzyıldan itibaren, barbar istilaları batı eyaletlerinde Roma gücünün dağılmasına yol açtı. Bu bölgeler ayrıca maddi medeniyette keskin bir düşüş yaşamıştır. Devletten (vergi baskıları ve askerî veya angaryada çalışmak) kaçmak isteği toplumsal yaşam biçimini belirlemiştir. Nüfus hareketleri ve kentlerdeki nüfus patlaması ekonomiyi kırsal kesime kaydırmıştır. Kırsal kesime kayış ve merkezi otoritelerin zayıflaması derebeylik düzenini güçlendirmiştir. Okuryazar, karmaşık bir kentsel toplum yerini neredeyse okuma yazma bilmeyen, çok daha basit ve daha kırsal bir topluma dönüşmüştür Batı'da merkezi Roma'nın yıkılışıyla birlikte ticaret, altyapı, öğrenme ve güvenlik ortamı bozulmuştur. Sırasıyla koruma ve hizmet sağlamak için lordlar ve vasallar arasındaki karşılıklı yükümlülüklerle dayanan bir feodal veya şato sistemi ortaya çıktı. Büyük şatoların genişletilmesi ve sağlamlaştırılması, ticaretin yeniden başlamasını ve bir zanaatkar sınıfının ortaya çıkmasına yol açmıştır. MS. 391 'den itibaren resmî din haline gelen Hıristiyanlığın gelişmesi, din adamları sınıfıyla birlikte Orta Çağa damgasını vurmuştur. Orta Çağ Avrupası bir zamanlar antik Roma'nın Batı İmparatorluğu'nun konuşlandığı topraklar üzerindeki coğrafyada tarihsel yapısını kazanmıştır. Orta Çağ Avrupa tarihi geleneksel ve şematik olarak kendi içinde üç temel dönemde incelenmiştir. Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile başlayıp Rönesans hareketi ile biten bir dönem içerisinde kademeli olarak son bulmuştur. 'Karanlık Çağlar' terimi bazen Erken Orta Çağları tanımlamak için kullanılır; yani, Avrupada MS 476'da Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden yaklaşık MS 1000'e kadar olan dönem olarak adlandırılır. Bu kavram, bazılarının Roma'nın "ışığı"nın söndüğüne ve Avrupa'nın Rönesansı olarak bilinen bir zamanda bilgi ve öğrenimini ilerletmeye başlayana kadar "karanlığa" ve karmaşaya sürüklendiğine inandığı için bu deyim kullandıkları öne sürülmektedir. Pek çok tarihçi ve arkeolog, dönemin önemini küçümsediğine ve zamanın toplumlarının başarılarını küçümsediğine inandıkları için artık 'Karanlık Çağlar' terimini kullanmaktan kaçınmaktadır.

Bununla birlikte tarihsel eserlere ve araştırmalara bakıldığında genel olarak Orta Çağ aşağıdaki gibi 3 ana bölümde incelenmektedir.

Erken Orta Çağ MS. 500-950

Orta Çağ MS. 950-1348

Geç Orta Çağ MS. 1348-1500

Orta Çağı Başlatan Olaylar

Batı Avrupa'nın Orta Çağı, genellikle Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile ulusal monarşilerin yükselişi, Avrupalılarca denizasıra keşiflerin başlaması, Hümanist canlanma ve 1517'de başlayan Protestan Reformasyonu arasında kalan zaman dilimi olarak tanımlanmıştır. Bu siyasi ve toplumsal değişiklikler Yeni Çağın başlangıcını oluştururken Sanayi Devrimi'ne de öncülük etmiştir. 1453'te İstanbul'un Fethi, sonrasında gelişen olaylar ve Avrupa'ya olan etkileri nedeniyle, Avrupada Orta Çağın bitişini işaret eden önemli olaylardan biri olarak görülmektedir.¹ Balkanların batısında Roma'nın son kalıntılarının MS. V. Yüzyılın sonlarında ortadan kalkmasından sonra, Avrupa "orta" (ara) anlamına gelen "Orta Çağ" olarak adlandırılan döneme girmiştir. Yaklaşık 1000 yıl süren bu çağ Antik Yunan'ın bilim, felsefe ve sanatsal düzeyini tekrar canlandırılması anlamında gelen Rönesans'ın (yeniden doğuş) başlangıcıyla sona ermiştir. Bazen "karanlık çağ" olarak da adlandırılmasına rağmen son yıllarda bu düşünceden vazgeçilmiştir². Tarihçiler yukarıda da belirtildiği üzere Avrupa Orta Çağını 3 ana bölüme ayırarak incelerler. Unutmamak gerekir ki Orta Çağ Avrupada farklı, Asya ve Orta Doğuda farklı yaşanmıştır. Burada her iki coğrafya da ele alınacaktır.

Avrupa Orta Çağının en baskın kurumu olarak kilisenin varlığından özellikle söz etmek gerekir. Roma İmparatorluğu'nda birbirine bağlı bir dizi Germen Romalıların gücünün azalmasıyla yeni krallıklar ortaya çıkmıştır. Roma sonrası dönemde (Erken Orta Çağ), Batı Avrupada yaşam zordu, çoğu zaman şiddetliydi ve yaşam neredeyse herkes için çok küçük bir dünyada geçiyordu. Orta Çağda bir zamanlar güçlü yerel lordların topraklarını bir arada tutan merkezi güç ortadan kalkmış ve en seçkin toprakların kontrolü için kendi aralarında savaşmak üzere şövalyeler olarak bilinen silahlı ve saldırgan atlı soylular örgütlenmişlerdir. Bu arada, Vikingler ve Müslüman korsanlar tarafından yapılan baskınlar genellikle rakipsiz kalmış ve bu da etkili bir merkezi hükümetin yokluğunu daha da fazla

1 Holmes, George, ed. (1988). *The Oxford History of Medieval Europe*. Oxford, UK: Oxford University Press

2 Keen, Maurice Hugh, and Bea Girvan-Brown. *The Pelican history of medieval Europe*. Penguin, 1969.

hissetirmiştir.³ Böylece Avrupa bugünkü Orta Avrupa ve Batı Avrupa'nın sınırları içine sıkışmıştır. Bu coğrafyada günümüze kadar egemen olan Hristiyanlık da kendisine yer bulmuştur. İmparator Theodosius, Hristiyanlığı devlet dini halinde getirmiştir. Theodosius iki önemli yeniliğe imza atmıştır. Bundan böyle Roma toprakları içinde pagan (çoktanrılı) inançların yaşamasına izin verilmeyeceğini belirtmiştir. İmparator Theodosius, 395 yılında ölmeden önce imparatorluğu iki oğlu arasında pay etmiştir. Bu iki olgu aslında Orta Çağa karakteristik özellik kazandırmıştır. Hristiyanlıkla tanımlanmaya başlayan İmparatorluk siyasal birliğini kaybetmiştir. Hristiyanlığın bu gelişiminin arkasında önemli mücadeleler vardır. Bilindiği üzere Hz. İsa öldükten sonra havarilerine Hristiyanlığı yayması ve Hristiyan cemaatine katılacak olanları “*Baba, Oğul ve Kutsal Ruh*”un adıyla vaftiz etmeyi öğütlemiştir. Bu buyruklardan sonra havariler ve ilk Hristiyanlar Roma ve diğer bölgelerde yeni dini yaymaya çalışmışlardır. Ancak Roma, Hristiyanlığı iyi karşılamamış ve yasaklamış hatta Hristiyanlığı yayanlara ağır cezalar uygulamıştır. Semavi din anlayışı yani Tek Tanrı anlayışı Roma için tehlike yaratmıştır. Bu nedenle Hristiyanlara karşı büyük eziyetler yapılmıştır.⁴

Harita 1. Batı ve Doğu Roma İmparatorluklarının Sınırları

Konstantin, Roma İmparatorluğu'nun başına geçince 313 yılında Milano Fermanı'nı imzalayarak Hristiyanlara dini özgürlük vermiştir. Böylece Hristiyanlık Avrupada etkili olmaya başlamıştır. Ancak bu döneme kadar Hristiyanlık için farklı mezhepler oluşmuş “ekümenik”lik anlayışı ortaya çıkmıştır. Dünyanın fark-

3 Heather, Peter (2006). *The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians*. Oxford, UK: Oxford University Press.

4 Johnson, Paul. *History of Christianity*. Simon and Schuster, 2012.